

NOVADI ZAĻO

Sosnovska latvānis uzskatāms par bīstamāko invazīvo sugu Latvijā, un gadu gaitā tā izplatība strauji pieaugusi, lielākoties nekoptās zemes platībās un grāvjos. Lielu uzmanību latvāņa izpētei un apkarošanas pasākumiem pievērš Valsts augu aizsardzības dienesta (VAAD) speciālisti, atsaucoties uz negatīvo ietekmi uz cilvēku veselību un valsts ekonomiku. Valsī uzņēmētā ar latvāni invadētā teritorija sasniegusi jau 10 946 ha platību un ar piecdesmito gadu sākumā ievesto perspektīvo lopbarības augu nu jācinās visiem iespējamiem līdzekļiem.

Nenogurstoši mēģina apturēt

VAAD speciālisti skaidro, ka latvāņu ierobežošanas pasākumi jāveic regulāri, jāapbruņojas ar lielu pacietību un jāievēro normatīvajos aktos noteiktās prasības. Izsmeljoša informācija par dažādām šo augu apkarošanas metodēm atrodama dienesta mājaslapā. Izmantot var mehāniskos, bioloģiskos un ķīmiskos ierobežošanas paņēmienus. Atkarībā no iespējām tos var kombinēt vai arī lietot atsevišķi.

Mehāniskā apkarošana ietver ziedkopas vai čemura ar zaļajām sēklām nogriešanu, galvenās ziedkopas izduršanu ar lāpstu, teritorijas noklāšanu ar gaismas ne-caurlaidīgu plēvi vai mulču, arī nopļaušanu, tāpat augsnes apstrādi. Tieši pēdējo speciālisti atzīst par vienu no efektīvākajiem paņēmieniem. Izmantojot lieljaudas tehniku, augsnes apstrāde darbojas kompleksi – nogriež un sasmalcina ilgī augu šo latvāņu saknes, iestrādā latvāni augsnē, kā arī regulāri iznīcina jaunus latvāņu dīgļstus.

Ķīmisko ierobežošanu var veikt, izmantojot Latvijas Republikas augu aizsardzības līdzekļu reģistrā iekļautos herbicīdus, bet bioloģisko – ar nogaišanu vai ierobežošanu ar zaļmēslojumu vai citiem augiem. Tomēr visefektīvākās ir bioloģisko, mehānisko un ķīmisko metožu un paņēmienu kombinācijas, kas papildina cita citu un nav atdalāmas vai lietojamas atsevišķi.

VAAD Augu karantīnas departamenta vecākā inspektore Astra Garkāje norāda, ka rezultāti cīņā ar latvāņiem atkarīgi no mums pašiem un sev vēlamās dzīves kvalitātes nodrošināšanas. "Vietās, kur tiek veikti ierobežošanas pasākumi, rezultāti jau ir redzami. Turpretī novārtā atstātajās teritorijās latvānis iet savā uzvaras gājienā. Bez cilvēka iekaušanās bīstamais augs aizvien turpinās izplesties," apgalvo speciāliste.

Zemes īpašnieka atbildība

No latvāņa kaitīgās ietekmes visvairāk cieš privātpašnieki, kuru teritorijā iemitinājies nelūgtais viesis. Zemes īpašniekam jāuzņemas atbildība par sev piederošo pla-

SKAITĻI

Latvāņu izplatība Latvijā

- Latgalē 2491,71 ha,
- Vidzemē 4786,68 ha,
- Zemgalē 953,92 ha,
- Kurzemē 945,40 ha,
- Rīgas reģionā 1768,34 ha.

Avots: No 2006. līdz 2021. gada rudenim veiktie mērījumi

tību, kā arī nedrīkst pieļaut auga turpmāku izplatīšanos.

Situācija tiek kontrolēta atbilstoši Ministru kabineta 2008. gada 14. jūlija noteikumiem Nr. 559 "Invazīvās augu sugas – Sosnovska latvāņa – izplatības ierobežošanas noteikumi". Tie paredz, ka gadījumā, ja personai piederošajā zemes vienībā ir konstatēts latvānis ar izveidojušos ziedkopu, tiek uzskatīts, ka tā izplatības ierobežošanas pasākumi nav veikti. Savukārt "Augu aizsardzības likumā" noteikts, ka par latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumu neīstenošanu ir paredzēta administratīvā atbildība. Un atbildīgs par latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumu īstenošanu ir zemes īpašnieks vai valdītājs.

Kā ar šo likuma normu ieviešanu veicas ikdienā? Limbažu novada Pašvaldības policijas priekšnieks Raivis Galītis pastāsta: "Gadījumos, kad konstatējam pārkāpumu, īpašniekam tiek sagatavots un nosūtīts paziņojums, dodot laiku ierobežot latvāņa izplatību. Līdz augusta sākumam bija nosūtīti 14 paziņojumi, informējot, ka netiek veikti latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumi personai piederošajā īpašumā." Viņš aicina iedzīvotājus ziņot par teritorijām, kas invadētas ar latvāni. Limbažu novadā ir vietas, kur situācija ir uzlabojusies, jo lauki tiek regulāri apstrādāti. Grūtāk iet tiem, kuru zeme atrodas ūdens tuvumā un nav iespējams izmantot ķīmisko augu apkarošanas metodi. R. Galītis norāda, ka atbildība jāuzņemas ne tikai par savu īpašumu, bet arī to, lai indīgais augs neizplatās un nepārņem kaimiņos esošās teritorijas.

Ar šādu blakus esošā zemes īpašnieka bezatbildību saskāries Sandis Birkenbergs, kura ģimenes īpašums atrodas Limbažu novadā netālu no Vītrupes. "Zemi nopirkām pirms pieciem gadiem,

NEUZVARAMAIS Sosnovska latvānis

Latvāņu ziedi sakārtoti čemurā, kura diametrs var būt pat 50 centimetri.

Veicot latvāņu ķīmisko ierobežošanu, jāievēro drošības pasākumi – jāizmanto ūdensnecaurlaidīgs aizsargtērps, aizsargcimdi, zābaki, sejas aizsargmaska vai aizsargbrilles. Līdzī jābūt ūdens traukam, un pēc ierobežošanas veikšanas ar ūdeni jānoskalo darba aizsardzības līdzekļi un darbarīki.

latvāni parādījās pēc kāda laika. Visticamāk, ka indīgais augs esošā zemes gabala, kur latvāņu augšana netika ierobežota. Kopējā zemes platība mums ir 15 ha, "svešzemnieki" aizņem nepilnu hektāru," stāsta īpašnieks. Cīņa ar indīgajiem augiem turpinoties jau vairākus gadus. Pavasarī izmanto apsmidzināšanu, bet vasaras otrajā pusē, tiklīdz parādās ziedkopas, cenšas tās iznīcināt. Blakus īpašumam atrodas upe un, izmantojot

UZZIŅAI

Sosnovska latvānis (*Heracleum sosnowskyi* Manden)

- Latvijā ievests no Kaukāza republikām.
- Daudzgadīgs monokarps augs, kas uzzied, nogatavina sēklas un aiziet bojā.
- Labvēlīgos laikapstākļos var ziedēt no jūnija līdz augustam.
- Garais veģetācijas periods un sēklu daudzums nodrošina sekmīgu vairošanos.
- Augsnē atrodamo sēklu skaits uz 1 m² var sasniegt 12 000.
- Sēklu dīgļspēja saglabājas 3–6 gadus.
- Augs ziemā bez sniega spēj izturēt –25°C, bet zem sniega segas pat –45°C.

smidzinātājus, jāskatās, lai netiktu nodarīts ļaunums dabai. S. Birkenbergs norāda, ka šo indīgo augu sakņu sistēma ir diezgan spēcīga, tādēļ cīņa ar tiem, visticamāk, turpināsies vēl vairākus gadus. "Sākumā īsti nesapratām, kā rīkoties, jo internetā informācija ir pieejama, bet skaidras norādes, ko un kā darīt, tomēr grūti atrast. Mūsposē situāciju kontrolē Pašvaldības policija, kas latvāņu ziedēšanas laikā veic apsekošanas un pārbaudes. Ir gadījies, ka laikus nespējām reaģēt un saņēmām brīdinājumu. Jācer, ka tuvāko gadu laikā, veicot visus ierobežošanas pasākumus, no indīgā auga izdosies atbrīvoties," par situāciju pastāstīja S. Birkenbergs.

Joprojām jābrīdina par bīstamību

A. Garkāje pastāsta, ka dienests diezgan daudz strādā, lai cilvēki augu ne tikai atpazītu, bet būtu informēti par tā bīstamību. "Šogad sarīkojām pirmo tiešsaistes semināru sociālajā vietnē Facebook. Regulāri sadarbojamies ar pašvaldībām, tāpat iesaistāmies dažādu izglītojošu pasākumu organizēšanā. Starptautiskā augu veselības gada laikā viens no tādām bija velobrauciens ar invazīvo sugu, tai skaitā latvāņu, iepazīšanu. Cenšamies, lai informācija būtu pieejama iespējami plašākai sabiedrības daļai," informē speciāliste.

Viņa uzsver, ka ārēji iespai-

dīgais un ziediem bagātais latvānis apdraud ne tikai citus augus, bet var radīt nopietnas veselības problēmas. Auga šūnsulai saskaroties ar ādu, ultravioleto staru ietekmē veidojas apdegumi. Tos rada aktīvās vielas furokumarīni, kas sarauj olbaltumvielu DNS un iznīcina šūnas. Audu bojājumi atgādina apdegumus, kas sākumā var palikt nepamanāmi un parādīties tikai pēc vairākām stundām.

Saskare ar latvāņa šūnsulu var būt gan tieša, gan netieša – caur apģērbu, bet karstā un saulainā laikā arī ar tvaikiem. Īpaši jāuzmanās cilvēkiem, kuri ir alerģiski vai jutīgi, jo sliktu pašsajūtu un veselības traucējumus mēdz izraisīt arī latvāņa specifiskā smarža.

Kā rīkoties, ja saskare ar indīgo augu šūnsulu tomēr notikusi? Lai attīrītu ādu no latvāņa sulas, speciālisti iesaka skarto vietu mazgāt ar ūdeni un ziepēm aptuveni 15 minūtes. Tāpat jāņem vērā, ka pēc saskarsmes ar augu no saules stariem jāizvairās līdz pat trim diennaktīm. Gadījumos, kad parādījušās čūlas un apdegumi ir lieli, nepieciešams vērsties pie ārsta.

Materiāli tapuši ar Latvijas vides aizsardzības fonda atbalstu. Par publikāciju saturu atbild SIA "Kurzemes Vārds" un reģionālās izdevniecības.